

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МЕДСЕСТРИ В УМОВАХ КОЛЕДЖУ

О. Н. Литвинова, М. О. Хуторянська, С. О. Ястремська

*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»
ННІ медсестринства*

У статті акцентується увага на вихованні у медсестер таких невід'ємних рис характеру, як емпатія, доброта, співчуття, совісність, гідність, відповідальність, які повинні червоною ниткою проходити через всю систему підготовки медичної сестри.

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ACCENTS OF FORMATION OF A PERSON OF A NURSE IN COLLEGE

O. N. Lytvynova, M. O. Khutoryanska, S. O. Yastremska

*SHEI «Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine»
Educational and Scientific Institute of Nursing*

This article is focused on educating of nurses. The empathy, kindness, compassion, tenderness, dignity, responsibility are the inalienable features which should be in the educating system of nurses.

Вступ. Професія медичної сестри одна з найзатребуваніших на ринку праці. За даними Центру зайнятості, в Україні катастрофічно бракує кваліфікованих медичних сестер, які займають друге місце за числом вакансій. Кількість медсестер без роботи навіть не увійшла до двадцятки за кількістю претендентів. Тому це не дивно, якщо врахувати, що згідно з базою підбору персоналу і пошуку роботи Центру зайнятості України, медсестрам пропонують переважно мінімальну зарплату, яка рідко перевищує 1500 грн навіть в столиці, де на 216 відкритих вакансій доводиться лише 31 резюме.

Основним завданням у класичній сфері підготовки медсестер є виховання і навчання творчої, неординарно мислячої, гармонійної й духовно розвиненої особистості, здатної діяти в різноманітних умовах суспільного і державного життя.

Усі компоненти освітньої системи медичного коледжу повинні бути взаємопов'язаними і орієн-

тованими на єдину мету – сформувати у медсестри споконвічні моральні й культурні цінності українського народу (колективізм, повагу до людини і природи, прагнення до максимальної творчої самовіддачі).

В ідеал підготовки медичної сестри можна було б закласти японський принцип «кокоро», який означає ідею освіти, що не зводиться тільки до набуття знань і вмінь, а сприяє формуванню характеру людини. Українською мовою «кокоро» перекладається як серце, душа, розум, менталітет, гуманність. У зміст «кокоро» включається повага до людей і тварин, симпатія і великодушність до інших людей, пошук істини, здатність відчувати прекрасне й піднесене, мати самоконтроль, зберігати природу, вносити внесок у розвиток суспільства [2].

В Україні стереотипне уявлення про медсестру включає аналогічні риси. Підтвердженням цих уявлень є зображення образу медсестри у літературі, художніх фільмах, живописних полотнах тощо. Єдине, що при конкурсному відборі до медичних коледжів ми пріоритет віддаємо все-таки

освітньому рівню. На сьогодні немає розроблених доступних методик для виміру душевності, гуманності, доброти, ступені емпатії тощо, які можна було б використовувати як критерій відбору при вступі до навчального закладу чи при прийомі на роботу. Саме ці питання і підтверджують актуальність нашого дослідження.

Значна роль у роботі загальних лікарських практик відводиться сестринському персоналу. Знаючи соціальний статус сім'ї, рівень здоров'я кожного з його членів, особливості розвитку та перебігу захворювань, користуючись довірою та авторитетом своїх пацієнтів, сімейна медична сестра може ефективніше займатися не лише координуючою діяльністю, а й і розробкою та реалізацією конкретних профілактичних заходів, необхідних кожній родині, відповідно до умов життя даної сім'ї, і навіть розробкою та реалізацією планів сестринського догляду за пацієнтами. Тому увага до професійної підготовки медичної сестри не менш важлива, аніж підготовка гуманітарна.

Основна частина. В умовах реформування системи охорони здоров'я, сучасний стан розвитку медичної освіти також вимагає істотних змін. Підготовка кадрів завжди була базовим напрямком розвитку будь-якої галузі. Найпоширенішою в системі охорони здоров'я є професія медичної сестри. Реформа системи охорони здоров'я, яка відбувається нині в Україні, перехід на принципи надання первинної медико-санітарної допомоги населенню та бюджетно-страхової медицини, становлення ринкових відносин потребують удосконалення існуючої системи сестринської освіти.

Ситуація кардинальних змін у системі вимагає професійної спеціальної підготовки й перепідготовки медичних сестер. Створення нових навчальних програм має передбачати не просте «наращування» знань і збільшення кількості предметів, а підготовку фахівців різних рівнів системи медичної допомоги та знання функцій, які передбачають вміння прийняття самостійних рішень.

Введення курсу «Медсестринство в сімейній медицині» дозволяє досконало володіти методами підготовки пацієнтів до класичних методів обстеження, бути добрим психологом у розв'язанні сімейних проблем, популяризатором здорового способу життя [3].

На даний час необхідна система розвитку медсестринства, яка передбачає підготовку медичної сестри-організатора і лідера сестринської справи, викладача медичного коледжу, медичної сес-

три загальної практики – сімейної медицини, яка мала б навики співпраці з родинами пацієнтів, кваліфіковано надавати допомогу пацієнтам вдома, здійснювати наукові дослідження в царині медсестринства. Саме з урахуванням такого характеру підготовки медичних сестер-бакалаврів передбачено курс «Мистецтво викладання». У нових умовах реформованої системи охорони здоров'я майбутні спеціалісти сестринської справи мусять достеменно володіти мистецтвом спілкування, умінням підтримувати і вести розмову, слухати, пояснювати, переконувати, вчити. Такий курс т. з. комунікації базується на досягненнях світової та вітчизняної педагогічної, медичної, медсестринської науки і адаптований до професійної спрямованості медичних коледжів.

Реформа в санепідемслужбі також потребує фахівців із новим баченням профілактичних заходів та нових підходів до запобігання захворюваності. Майбутнім бакалаврам при наданні медичної допомоги працівникам промисловості та інших галузей чи при здійсненні санітарного нагляду необхідні спеціальні знання для запобігання можливому шкідливому впливу професійних факторів на організм. Тому в програмі коледжу введено елективний курс «Медсестринство в професійній патології».

Потреба курсу медичного та фармацевтичного товарознавства виходить із завдань підготовки спеціалістів, які були б здатні виконувати роботу із забезпечення лікувальних закладів виробами медичної техніки та фармацевтичними товарами. Основою змісту медичного товарознавства є дослідження асортименту і споживчої вартості товарів, що використовуються для профілактики, діагностики і лікування.

Завизначенням ВООЗ, «здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів». Наука про збереження та зміцнення здоров'я здорових людей (валеологія) в останні роки стає все необхіднішою. Вивчення цієї проблеми передбачено курсом «Громадське здоров'я і громадське медсестринство».

Загалом, якщо дивитись цілісно на систему підготовки середнього медичного персоналу, то медсестринству властива своя система знань, яка ґрунтується на науковій теорії і спрямована на здоров'я і благополуччя пацієнта.

У своїй роботі медична сестра має справу не лише з діагнозом пацієнта, вона стикається з пси-

хологічними, духовними, соціальними і фізичними аспектами пацієнта як особистості. Іншими словами, коло інтересів медсестри охоплює реакції людини на взаємодію з навколишнім середовищем, оточенням. Ці реакції потрапляють під вплив минулого досвіду людини, стану навколишнього середовища, соціальних, економічних факторів, динаміки сімейних відносин. Те ж стосується і особистості самої медсестри. Тому від взаємодії цих двох складних системних суб'єктів відносини будуть складатися або резонансно позитивно, або резонансно негативно. Останнє не просто не бажане в медицині, а категорично протипоказане.

Відомий вислів: «Медицина – стовбур дерева, а її спеціальності – окремі гілки. Але коли гілка сягає розмірів цілого дерева, то вона здобуває право на самостійне існування». Ця гілка – сестринська справа, що виділяється із системи медичної освіти в окрему медсестринську науку.

Медсестринство, сестринська справа – це мистецтво турботи про пацієнта під час хвороби і допомога пацієнту в досягненні максимального потенціалу здоров'я упродовж усього життя.

Складність формування особистості медсестри полягає в тому, що більшість проблем, пов'язаних із особливостями прояву вищих моральних цінностей в медицині, носять «відкритий» характер, оскільки вони ставлять і медсестру і пацієнта перед вибором, який не є однозначним і простим і може бути однаково болючим для обох сторін. Разом з тим наявність і необхідність вибору породжує і певне протиріччя: варіативність вибору входить у конфлікт з вимогами нормативної регуляції, яка, навпаки, передбачає однозначність

рішення, особливо якщо мова йде про правове регулювання. В умовах такої невизначеності медсестрі доводиться багато працювати. Це ставить перед фактом необхідності виховання в ній стійкого і вольового характеру.

Водночас виховання таких невід'ємних рис характеру, як емпатія, доброта, співчуття, совісність, гідність, відповідальність повинні червоною ниткою проходити через всю систему підготовки медичної сестри. Сьогодні, на жаль, ці риси почали втрачати свій престиж і значущість.

У своїй книзі «Благоговіння перед життям» [4] А. Швейцер виділяє головний принцип людської поведінки, який вимагає «ставитися з благоговінням до кожної живої істоти і поважати її як власне життя». Цей принцип передбачає любов, самопожертву, співчуття і прагнення допомогти будь-якій живій істоті. Моральною людиною є «тільки тоді, коли кориться внутрішньому спонуканню допомагати будь-якому життю, якому може допомогти, і утримуватися від того, щоб заподіяти живому будь-яку шкоду». «Благоговіння перед життям» – сміливо можна ставити головною вимогою для особистості як медичної сестри, так і лікаря.

Висновок. Отож, необхідно формувати особистість медсестри на універсальних принципах біоетики, які ґрунтуються на автономії особистості, прагненні до забезпечення блага пацієнта, що базується на фундаментальних цінностях – солідарності, співучасті, співчутті, також включають в себе автономію, гідність, цілісність і уразливість людської особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ладанов И. Д. Японцы: этнопсихологический очерк / И. Д. Ладанов, В. А. Пронников. – М. : Гл. ред. вост. л-ры изд. «Наука», 1995. – 348 с.
2. Підготовка медичних сестер-бакалаврів у Рівненському медколеджі // Медичний вісник. – 2008.

3. Albert Schweitzer Kultur und ethik. – Munchen, 1960.
4. <http://referatu.net.ua/referats/111/6482/?page=1>